

fie că el a mers de la început împreună cu Eteria, — în nici una din aceste două concepții nu rămâne loc pentru lupta antifeudală, de vreme ce Vladimirescu avea alături de el boierimea. Într-un caz ca și în celălalt, programul social ne apare doar ca o diplomatie. Este adevărat că, în intervenția sa polemică, acad. A. Oțetea afirmă că «resortul acțiunii lui Tudor» l-a constituit ridicarea maselor contra dominației turcești, cît și contra feudalismului¹, dar, după întreaga sa argumentație, din care reiese că mișcarea a fost tot timpul aprobată și chiar patronată de boieri, rămîn inexplicabile temeierile ultimei părți a acestei afirmații.

§ 6. O trăsătură comună punctelor de vedere trecute în revistă este căutarea de către istorici a unor situații limpezi, tranșante, delimitate net: Tudor nu putea fi decît eterist sau rupt de Eterie, aliat cu boierii sau dușman al lor, supus turcilor ori revoltat contra lor ș.a. Întrucît actele răscoalei ilustrează și infirmă totdeodată toate aceste alternative, s-a considerat că avem a face cu oscilații de natură subiectivă sau că este vorba de contradicții ce aparțin numai documentelor. Fiecare teză a neglijat anumite relații din acte sau a forțat documentele să se supună unei explicații unitare, dar simplificatoare. Ferindu-se să nu cadă în contradicție logică, istoricii au eludat, nu rareori, contradicții dialectice.

Al. Vianu și S. Iancovici văd consecvența lui Tudor pe linia antifanariotă, escamotînd lupta socială și antiturcească; A. Oțetea vorbește de dispariția contradicțiilor prin afilierea răscoalei din Țara Românească la Eterie² și estompează la rîndu-i, împreună cu Filitti, latura antifeudală a răscoalei, iar Adâniloiaie are în vedere numai aspectul social al mișcării, fiind nepăsător față de conținutul memoriilor lui Liprandi și față de alte acte ce vin în contradicție cu susținerile sale.

E de reținut că în disputa despre 1821 s-a răspuns într-un fel sau altul la următoarea dilemă: sau mișcarea este socială, așa cum arată primele proclamații și atunci înțelegerea prealabilă a lui Tudor cu boierii n-are sens și urmează a fi negată; sau mișcarea nu este socială, de vreme ce Tudor a dirijat-o pe baza acordurilor prestabilite cu boierii și cu Eteria, și atunci proclamația de la Padeș trebuie socotită o stratagemă.

În ultima vreme, de cînd colecția de documente editată de Academia R.P.R. revelează întreaga complexitate a răscoalei din 1821, înregistrăm o tendință nouă în încercările de interpretare a acestui moment istoric. «Introducerea» la primul volum de documente dezaprobă interpretările unilaterale ce s-au dat răscoalei și utilizarea parțială a documentelor, arătînd că această mișcare n-a fost nici numai antifanariotă, nici numai antiboierescă și nici doar antiotomană (p. 6). S-a ajuns însă la un alt impas. Căci, în vreme ce lucrările criticate ca simplificatoare nesocoteau contradicții obiective în căutarea logicii evenimentelor (altfel spus, viciul lor era de a ignora dialectica realității istorice, ori de a nu găsi raportul dintre ea și logica formală), comitetul de redacție al celor cinci volume de documente schițează liniile unei interpretări în care sînt alăturate caractere contradictorii, fără vreo preocupare de a se explica relația dintre ele. La p. 14 răscoala este definită, prin cuvintele unui martor ocular, «război al săracilor împotriva bogaților», după ce, cu o pagină

¹ *Ibidem*, p. 81, 92.

² A. Oțetea, *Tudor Vladimirescu și mișcarea eteristă...*, p. 361.